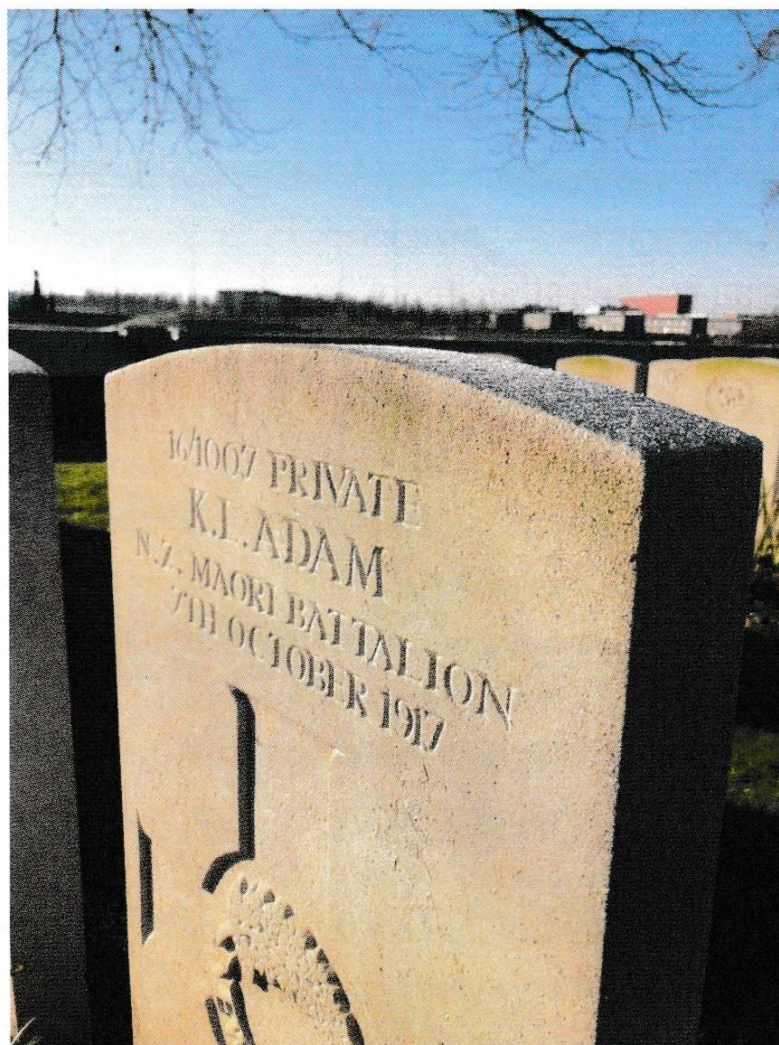

Vrienden In Flanders Fields Museum

Remembrance

5 februari 2019 om 17 u.
New Irish Farm Cemetery

Kiro Luke ADAM

Geboren op Rarotonga op de Cook Islands
Gesneuveld tussen Spree Farm en Kansas Cross (Sint-Juliaan)
op 7 oktober 1917

In de vroege jaren 1900 vertrok Kiro Luke Adam van Rarotonga, Cook Eilanden, om in Parnell, Auckland als tuinman te gaan werken. Hij was de jongste van twee broers en twee zussen.

Op 1 juli 1915 nam hij dienst bij het leger in Takapuna. Als leeftijd gaf hij 21 jaar op. Hij kwam bij het 2^e Maori Contingent. Ze vertrokken uit Nieuw-Zeeland naar Suez op 19 september 1915 aan boord van de *Waitemata*. Uit zijn militair dossier blijkt dat Kiro bij het 2^e Auckland Infanterie bataljon werd ingelijfd op 19 januari 1916 in Moascar, Ismailia. Op 20 februari, toen het NZ Pionier bataljon werd gevormd, werd hij een NZ Pionier.

Op 9 april reisde hij van Port Said naar Frankrijk aan boord van de *Canada*, alles samen 28 officieren en 948 manschappen. Ze kwamen in Marseille aan op 14 april 1916. Op de 15^e en de 16^e werden ze per trein naar Noord-Frankrijk gebracht waar ze naar het dorp Morbecque marcheerden.

Op de 17e verhuisden ze weer en later in die maand werden de NZ Pioniers opgesplitst en naar verschillende locaties gestuurd voor verschillende opdrachten. Op 15 mei 1916 begaf het bataljon zich naar Armentières.

D-compagnie van het NZ Pionier bataljon die uitsluitend uit Cook Islanders bestond, werd de volgende twee, drie maanden ingezet bij de houtzagerij, de betonfabriek en opslagplaatsen van de Royal Engineers.

Op 8 augustus 1916 werd soldaat Kiro Luke Adam tot "grenadier" aangesteld, een specialist in het gooien van handgranaten. Half augustus vertrokken de Pioniers van de loopgraven van Armentières naar de Somme, in de buurt van Longueval. Midden oktober keerden ze terug naar de sector Armentières.

Begin 1917 vond er een reorganisatie plaats en Kiro maakte waarschijnlijk niet langer deel uit van de D-compagnie. Vanaf 15 februari waren er Maori Pioniers in België. Tot de zomer vertoefden ze meestal in de buurt van Mesen ter voorbereiding van de grote aanval van 7 juni, bekend als de Mijnen-slag. Eind juni trokken ze naar Vieux Berquin, net over de Franse grens, voor een rustperiode. Vanaf 3 juli kwamen ze voor de volgende twee maanden terug naar Vlaanderen.

Eind september kwam het Maori Pionier bataljon naar Ieper en de Sint-

Juliaan/Passendale sector om de voorbereidingen te treffen voor de Slag bij Passendale.

De Slag bij Broodseinde op 4 oktober 1917 was een deel van de Derde Slag bij Ieper en de Nieuw-Zeelanders namen daarbij 's Graventafel in en openden de weg naar Passendale. Op 4 oktober waren de Duitse bombardementen ten westen van Kansas Cross niet erg intens en om 11 uur in de voormiddag begon de B-, en later ook de C-compagnie Pioniers aan het herstellen van de weg naar Kansas Cross. De Pioniers leverden uitstekend werk maar het regenweer in die periode en de passage van pakezels langs de nieuwaangelegde aardeweg, herschiepen die in een moeras. Dagenlang was het een constant vechten tegen de modder. Overal zaten kanonnen en paarden vast. De Maori Pioniers trokken heel wat kanonnen los en brachten ze in de correcte positie, maar de weg bleef verschrikkelijk slecht.

Na de Slag bij Broodseinde nam het Maori Pionier bataljon de weg tot aan Spree Farm over en met zo goed als geen materiaal moesten ze ervoor zorgen dat daar veldartillerie voorbij konden komen. Bij gebrek aan materiaal was er geen mogelijkheid meer om het smalspoor verder door te trekken.

De Pioniers deden al het mogelijke: knuppelwegen, loopplanken... in de richting van Passendale omdat er op 9 oktober een aanval door de Britse 49^e divisie gepland was en op 12 oktober moest de New Zealand divisie er opnieuw aanvallen. Er moesten artilleriestukken aangevoerd worden, voorraden, munitie en manschappen. Ze waren dag en nacht in de weer van Spree Farm tot Kansas Cross en 's Graventafel. De frontlinie lag ongeveer 400 meter voorbij 's Graventafel in de richting van Passendale tussen Waterloo Farm en Fleet Cott.

Kiro Luke Adam sneuvelde op zondag 7 oktober 1917 tussen Spree Farm en Kansas Cross. Zijn lichaam werd in een veldgraf begraven. Dit betekent dat hij op slag gedood werd. Anders had men hem naar de hulppost van Schuler Galleries bij Schuler Farm (200 meter slechts) of naar de vooruitgeschoven verbandpost bij Wieltje (3 km) gebracht. Diezelfde dag raakte een Fiji eilandbewoner, Joseph Curtis, gewond en werd naar het Canadese veldhospitaal in

*Rarotonga ligt ongeveer 16.400 km
verwijderd van Sint Juliaan*

Poperinge gebracht, maar hij stierf op de 8^e en is daar begraven.

Tussen de veldslagen door werd er altijd geschoten en gebombardeerd. De frontlinie lag ongeveer 1200 – 1500 meter ten noordoosten van de plaats waar Kiro Adam begraven lag. Waarschijnlijk was hij begraven waar hij was gesneuveld. Aan de rechterkant van de weg, ten zuiden van Pond Farm.

Na de oorlog, in 1920, werden zijn stoffelijke resten opgegraven en overgebracht naar New Irish Farm

Cemetery in Sint-Jan (nu een deel van Ieper). 18 soldaten uit de New Zealand divisie zijn hier begraven of herdacht. 17 van hen stierven in oktober 1917.

Tegen het einde van de oorlog hadden bijna 2500 Maori en ongeveer 500 bewoners van de Pacific Islands gediend in het Maori (Pionier) bataljon. Van hen zijn er ongeveer 350 gesneuveld en 750 raakten gewond. 79 manschappen uit het Maori Pionier bataljon zijn in België begraven. Maori maakten ook deel uit (en stierven) in andere eenheden van de New Zealand Expeditionary Force maar ook in andere legereenheden van het Gemenebest.

Freddy Declerck

E kore rātou e koroheketia
Pēnei i a tātou kua mahue nei
E kore hoki rātou e ngoikore
Ahakoa pehea in ngā āhuatanga o te wā
I te hekenga atu o te rā
Tae noa ki te arangamai i te ata
Ka maumahara tonu tātou ki a rāto

They shall grow not old, as we that are left grow old
Age shall not weary them, nor the years condemn
At the going down of the sun and in the morning
We will remember them
'For the Fallen' - Robert Laurence Binyon

Dag Kiro

Laat me jou een verhaal vertellen over een stoel. Niet zomaar een stoel. Een bijzondere stoel die bijna dezelfde reis naar het westfront maakte, net als jij. Herinner jij je nog de naam van dit unieke meubel, gesneden uit één stuk hout? Het heet een No'onga. Het klinkt misschien vreemd om opnieuw een woord in jouw taal te horen, uitgesproken door een inwoner van het land dat jouw offer nooit zal vergeten.

Toen de grote oorlog uitbrak, begon jouw volk nog steeds het westerse leven aan te nemen. In 1901 werd je geannexeerd aan de Britse kolonie Nieuw-Zeeland. Een stoel, zoals de Europeanen het beschouwen, was nog nieuw voor jouw voorouders. Het gebruikelijke zitmeubel voor de eilandbewoners was een steen of een stuk hout. De No'onga is eigenlijk een stoel gereserveerd voor leiders, mannen met status. Maar vandaag vertegenwoordigt deze lege stoel jou, want jij bent de enige Cook Islander die rust in Vlaamse bodem.

Mensen zullen je land beter leren kennen, Kiro, want deze stoel zal deel uitmaken van een verbazingwekkend museumproject hier in Ieper, een project dat soldaten herdenkt die niet zijn teruggekeerd uit de Eerste Wereldoorlog en thuis een lege plek achterlieten. Letterlijk en figuurlijk. Meer dan 100 stoelen maakten al de reis

naar leper en deze stoel nu ook. En ja, ik kan niet wachten om je te vertellen hoe dit allemaal kon gebeuren.

In december vorig jaar deed het In Flanders Fields Museum een laatste oproep om de ontbrekende stoelen te verzamelen. Ik deelde deze oproep met een paar mensen uit je verre paradijselijke eiland en ik kan de impact van mijn boodschap nog steeds niet vatten. Mag ik jou voorstellen aan mevrouw Moe Hobbs, mevrouw Cate Walker en de heer Isaac Solomona? Ze reageerden op een manier die nog steeds mijn hart verwarmt en ze hebben woorden omgezet in daden.

Gaat er een belletje rinkelen bij de naam 'Solomona'? De grootvader van meneer Solomona vocht namelijk ook in deze vreselijke oor-

log. Misschien hebben jullie elkaar wel ontmoet? Zijn kleinzoon merkte deze No'onga op in het parlement. De griffie van het parlement en het personeel hebben niet lang getwijfeld en schonken deze stoel toen ze over het project van de lege stoelen hoorden. De vertegenwoordiger van de koningin Sir Tom Marsters (die in april 2017 samen met zijn vrouw Lady Tuaine jou een bezoekje bracht) en zijn officiële secretaris, de heer Anthony Brown, droegen ook hun steentje bij, want zij financierden de gravure op het meubel.

Kiro, vooraleer ik deze brief afsluit, moet ik je echt nog vertellen over dat andere voorwerp dat de stoel vergezelde tijdens de lange reis naar het koude Vlaanderen, een mooie en opvallende bloemen-

slinger die je absoluut aan thuis moet herinneren: een 'ei'. Sinds de oudheid werden deze kransen gebruikt bij speciale gebeurtenissen. Ze zijn gemaakt van (inheemse) bloemen. De naam komt van het originele Polynesische woord sei - dat ei of rei werd in de Maori-taal van de Cook Islands. Zoals je je herinnert was er een gebruik de mannen een dergelijke krans te geven toen ze het land verlieten om ten strijde te trekken. Eens het schip wegvoer, lieten de mannen de fleurige kransen in het oceaanwater vallen. Als de krans opnieuw naar de kust dreef, betekende dat dat je naar huis zou komen. Als die door de stroom wegdreef naar een andere plaats kwam je niet terug.

Deze kleurrijke krans vult de lege stoel symbolisch perfect aan. Sommige mannen kwamen inderdaad niet meer terug. Deze mannen, zoals jij Kiro, zullen altijd herinnerd worden. Hun kransen zullen eeuwig in het water zweven.

Lieve groet,

Marijke

Grote dank aan iedereen die dit mogelijk heeft gemaakt en een kleine schakel is in deze grote herinneringsketting. Hoe dodelijk deze oorlog was, er werden en worden nog steeds speciale vriendschappen geboren over de mijlen heen.